Pam-Af. Sandström
CONTINUATION COMMITTEE
North American Section
LIBRARY
Rec'd JUN 1914

Från svenska kyrkans missionsfält. XXVI.

Ur

Lifvet på missionsfältet

i

Sydafrika

af

Josef och Elisabeth Sandström

Pris 25 öre

L. Norblads Bokhandel, Upsala
(i distribution)

UR

LIFVET PÅ MISSIONSFÄLTET

I

SYDAFRIKA

SVENSKA KYRKANS MISSIONSTIDNINGS
EXPEDITION

INNEHÅLL:

		Sid.
Företal		3
I.	Lifvet på resor	5
II.	En missionärs hvardagslif på missionsstationen	11
III.	En missionärshustrus erfarenheter af lifvet på missionsfältet	20
IV.	Högtidsdagar på missionsfältet	27

UPPSALA 1908

K. W. APPELBERGS BOKTRYCKERI

Många gånger hafva vi önskat att för vänner till oss och missionen kunna skildra lifvet på missionsfältet härute mera utförligt och detaljeradt, än hvad utrymmet i Missionstidningen tillåter. Ett sätt vore ju att skrifva ett långt rundbref, men det synes oss, som om behofvet af en sådan skildring vore större, än att det tillfredsställande kan fyllas på den vägen.

Här har du därför, käre läsare, en hälsning från oss och hela vårt missionsfält med dess hvita och svarta, dess unga och gamla, dess sorge- och glädjeämnen. Vi äro förvissade, att du skall taga emot denna lilla kärlekens hälsning från oss med en väns intresse och sympati. Därigenom skola vi då genom Guds nåd komma hvarandra närmare och blifva mera ett i arbetet för den store och barmhärtige Gudens och Jesu Kristi, vår Frälsares, eviga rike.

Ceza, Zululand, 1907.

Josef och Elisabeth Sandström.

LIFVET PÅ MISSIONSFÄLTET kan nog understundom kännas enformigt, när den enslige missionsarbetaren sitter på sin station och månad efter månad den ena dagen synes blifva tämligen lik den andra. Men när man skall börja skildra detta lif och minnena och erfarenheterna från en tidrymd af några år eller mera strömma in på en, då förstår man, om inte annars, att lifvet på missionsfältet är rikt, omväxlande och mycket intressant. Att det framförallt kan och bör ligga en inre glans och högtid öfver vårt lif i Herrens Jesu tjänst, därom får jag längre fram tillfälle att säga något. Men äfven inom yttre, rent mänskliga områden erbjuder lifvet på missionsfältet så mycket af allmänt, kulturellt, humant och socialt intresse för den vakna blicken såväl som för den tänkande och forskande anden, att äfven de borde blifva våra och missionens sympatiska vänner, som ännu ej af kärlek till Herren Jesus och af lydnad för Hans missionsbud kunna vara det.

En missionär härute måste tillbringa åtskilligt af sin tid på hästryggen, i oxvagnen eller i järnvägskupén. Låt oss därför först se, huru lifvet på missionsfältet gestaltar sig inom detta område.

I. Lifvet på resor.

Först några ord om utresan till arbetsfältet, hvilken erbjuder ej så litet af intresse. För mig, som under några månaders engelska språkstudier vistades i Skottland och således

ännu ej sett London, utgjorde en vecka i denna världsstad resans största nöje. Det är mycket roligt, lärorikt och — tröttsamt att se London. Utvecklande och intressant för alla — tröttsamt för den, som på 8 hastigt flyende dagar vill se så mycket som möjligt. Och där är mycket att se af det bästa och det sämsta i världen. London är nämligen en hel liten värld för sig, väl värd ett ingående studium, hvartill emellertid behöfs snarare 8 månader än 8 dagar.

Så kommer den långa sjöresan med sjösjuka de första dagarna och ypperliga tillfällen att förkofra sig i engelska de andra. Underbara känslor strömma genom själen vid första åsynen af Afrikas jord. Egyptens historia, Carthagos vältaliga ruiner med sin väldiga predikan för nutidens sorglösa släkten, Livingstones och Stanleys bedrifter i det mörkaste Afrika, minnena från boerkriget, och hvad man eljest hört och läst om Afrika — allt passerar revy och har på en känslig natur en nästan öfverväldigande verkan.

Efter omkring 3 veckors sjöresa, under hvilken tid man bl. a. får tillfälle att studera hafvet med böljornas majestätiska dån såväl som den oöfverskådliga spegelytans stora, gripande lugn och skönhet, när den skimrar i den nedgående solens obeskrifliga färgprakt och glans, — är man framme i Durban, och nu börja öfverraskningarna. Man har svårt att sätta sig in i, att man verkligen är i Afrika, vildarnas land. De elektriska spårvagnarna ila längs efter gatorna. Stora butiker med allt, hvad man kan önska sig för pengar, resa sig på båda sidor om dem. Man köper järnvägsbiljett, och om man är "religionstjänare" (protestantisk, katolsk, judisk eller muhammedansk kvittar lika), får man resa för half biljett[1]. Man far ett godt stycke upp i landet och tror att vildmarken, sådan man hemma i Sverige har tänkt sig den, nu skall börja. Misstag. Ännu en stor stad, Maritzburg, och åtskilliga mindre, alla i europeisk dräkt, får man se och förvåna sig öfver. I en af dem, Dundee, hafva vi vår i yttre afseende största missionsstation med sjukhus och tryckpress.

Ännu en järnvägsresa och landsvägarna ta vid. På sina håll hafva vi utmärkta vägar härute, enär regeringen tvingar

[1] Numera gäller detta endast kristna präster och missionärer.

en stor del af den svarta befolkningen att för billig betalning arbeta på vägarna — en åtgärd, som kanske synes vara grym, men när man känner de införddes oändliga lättja, förstår man, hur godt och nödvändigt det är att lära dem arbeta. Och när vi ändtligen i oxvagn eller på hästryggen kommit upp i ödemarken och till obruten hednabygd, förvånas vi icke mindre öfver att se, huru den öfverallt frambrytande kulturen med sina allt uppslukande böljor af både godt och ondt funnit väg äfven dit och dagligen håller på med sitt omdaningsarbete äfven bland de mest afsides boende zuluer.

Handelsmannen är ofta kulturens förpost, och missionären måste vara synnerligen kvick i vändningarna, om han skall hitta fram till obygden före honom. Af allt detta förstå vi, att nutidsmissionären hvarken på resor eller annars på långt när har så många yttre faror, försakelser och svårigheter att utstå, som de gamla banbrytarna i arbetet, för hvilka vi med vördnad och tacksamhet böra taga af hatten.

Huru många gånger får ej numera den uttröttade ryttaren glädja sig öfver att på afstånd se en liten handelsbod eller t. o. m. en gästfri boergård, där han kan få hvila ut och få mat åt sig och sin häst. Ja, ett helt kapitel kunde skrifvas om missionären på hästryggen. Och vi, som äro stationerade i Zululandet, äro särdeles kompetenta att berätta härom, då vi af de långa afstånden tvingas att rida mycket. Vore ni med i oxvagnen, när en 10 à 12 missionsarbetare äro på väg till konferensen, skulle ni få höra beskrifningar på långridter. Sällan gör man nämligen en dylik utan att åtskilligt inträffar, som är intressant och spännande; och under de långa och långsamma oxvagnsturerna börjar den ene efter den andre att berätta om sina äfventyr. En oxvagnstur kan vara både rolig och nyttig. Ofta klingar då sången ut i den månljusa kvällen, och när man gjort upp eld på utspannsplatsen och kaffekitteln puttrar och en god matsäck tages fram, kommer man snart i god stämning. Trolskt lysa de vackra gräseldarna på afstånd, och öfver hela naturen breder sig hastigt nattens djupa tystnad och frid.

Men äfven på hästryggen kan man vara glad och blifva vederkvickt, när man ej behöfver rida allt för långt. Att t. ex.

rida i sakta mak längs efter Ceza-berget och hela tiden ha en vidsträckt och hänförande utsikt långt bortåt Oscarsberg till, det bör stämma oss till andakt och tillbedjan inför Guds uppenbarelse i naturen med dess storslagna skönhet och styrka. Dessa urgamla klippor och berg, dessa forsar och floder, som bryta sin slingrande väg fram, öfvervinnande alla hinder — de ha något att lära oss och påminna oss om Mose trosjublande ord: "En tillflyktsort är urtidens Gud, och nedåt sträcka sig Hans eviga armar".

Det kan emellertid också vara besvärligt på hästryggen. När man har ridit en hel dag och skall upp igen i sadeln nästa dags morgon med 5 à 6 svenska mil framför sig, då tar ofta tröttheten ut sin rätt, och man sitter där slö och halfsofvande i solhettan, såvida man ej är på okända vägar och stigar, ty då är det allt bäst att vara vaken. Godt om man inte rider vilse ändå. Jag, med mitt dåliga lokalsinne, har haft många dylika äfventyr. En gång förvillade mig den täta dimman, som ibland lägger sig som ett tjockt täcke öfver landskapet. Jag visste, att min hydda låg endast en half timmas ridt från platsen, där jag miste stigen, men jag red och red på måfå utan att se något och hade nog ej kommit hem den dagen, hade jag ej fått tag i en infödd, som för en tändsticksask e. d. följde mig ett stycke åt rätt håll.

En annan gång gick solen ned, innan jag hann fram, dit jag skulle. Det var just i upprorstiden, och jag ropade till Gud på svenska och till människor på engelska och zulu, men ingen lefvande varelse uppenbarade sig. Slutligen såg jag ett ljus i fjärran, red i den riktningen och hamnade hos en tysk farmare, där jag fann skydd, mat och hvila. Då hade jag ridit hela dagen för att få tag i min post, enär postmästaren hade flytt sin kos.

På väg till Ekutuleni red jag vilse en gång och måste ligga öfver natten i en hedna-kraal, enär jag omöjligen kunde hinna fram till hvit man på kvällen. Där fick jag emellertid tillfälle att tala till folket om Gud, och kanske, när allt kommer omkring, red jag ej alls fel den gången.

Hvad vi behöfva i lifvet på resor, det är inre samling, så att vi kunna föra en helgad umgängelse med dem vi möta

och således bära upp vår höga kallelse som Kristi sändebud inför alla — det må nu vara infödda, boer eller engelsmän. Det är godt, om missionären under dessa förutsättningar råkar de hvita ofta. Många missförstånd och mycken okunnighet hos kolonisterna om missionärernas mål och arbete skulle genom ett naturligt och hvarför inte, där så är möjligt, ett i viss mån kamratligt umgänge med dem kunna undvikas och förhållandet mellan dem och oss därigenom blifva mera godt och vänskapligt till stor fromma för vårt arbete.

Vid tanken på och talet om lifvet på resor manas vi att tacka Gud, som så trofast skyddar och bevarar oss. Huru ofta tänka vi väl på, att många faror lura på stigarna, vår häst trampar. Giftiga ormar ligga och gassa sig i solen, farliga krokodiler finnas i och vid flera af Zululandets större floder, som man åter och åter måste öfver. Och broar finnas icke. Ned i vattnet måste man. Kvicksand och de af sommarregnen hastigt uppsvällande åarna hota ibland att draga både häst och ryttare ned i djupet och göra det understundom omöjligt för dem att komma öfver. Hettan kunde så lätt öfverväldiga den ensamme ryttaren fjärran från människoboningar; och om de infödde ville och vågade, huru lätt skulle de ej kunna göra så, att den ensamme hvite mannen spårlöst försvunne i dalsänkorna däruppe i obygden! Huru sällan inträffar dock någon olycka af detta slag! Herrens löfte är vår skyddsmur och vårt mod. Se, jag är när eder *alla* dagar.

Mycket mera kunde vara att skrifva om detta ämne. Nu lämnar jag emellertid ordet åt min hustru, som gifver en beskrifning öfver en af våra färder, hvilken är väl ägnad att belysa "lifvet på resor".

Vår bröllopsresa.

Från konferensen på Appelsbosch, där vårt bröllop äfven firats, reste vi först i oxvagn och så med järnväg till Dundee och stannade ett par dagar där för att packa om mina stora lårar, köra bort de råttor, som under några månader inkvarterat sig i dem och plocka ihop, hvad vi ansågo oss nödvändigt behöfva i vårt hem. Att det ej fick blifva mycket, säger sig själft, då man betänker, att ingen väg fanns ända fram till

Ceza, och att vi efter framkomsten uteslutande voro hänvisade till de två hyddorna som bostad, kyrka, skola, kök och förvaringsrum för allt, hvad vi kunde hafva med oss.

Så lämnade vi en dag Dundee med tåget till Vryheid, en liten stad ungefär en och en half dagsridt från Ceza. Full af undran och förväntningar satte jag mig upp i den kärra, hvilken, dragen af två magra hästar, skulle föra oss mot det nya lifvet i eget hem. Vi skulle ligga hos en tysk farmare första natten, men det hann blifva mörkt och sent, innan vi kommo fram, och bäst det var, hade vi förlorat den s. k. vägen, som från stora landsvägen förde ner till farmen, och kärran visade olycksbådande tendenser att stjälpa på de väldiga myrstackar och stenar, som mörkret gjorde det omöjligt att undvika. Vi stego af och arbetade oss fram, så godt vi kunde i den riktning, vi antogo vara rätt, till dess ett ståltrådsstängsel hindrade vidare framfart. Detta tydde ju dock på människoboningar, och som vi i detsamma fingo syn på ett ljus, ett stycke framför oss, stannade jag kvar hos hästarna, medan min man letade sig fram i riktning mot ljuset, som till vår glädje befanns komma just från den farm, vi ämnade oss till. Snart sutto vi välbehållna där, gästfritt och vänligt mottagna af farmaren och hans fru, båda barn af hermannsburgermissionärer.

Tidigt nästa morgon fortsatte vi och hoppades hinna hem före kvällen. Vägen blef emellertid sämre och sämre med branta backar och flodöfvergångar, och i solnedgången voro hästarna så trötta, att vi efter de största ansträngningar slutligen ej fingo dem ett enda steg framåt ens med den tomma kärran. Hvad var att göra? Vi hade $^3/_4$ timmes väg kvar till närmaste hvite man, en engelsk handlande, som bor 1 timmes väg från våra hyddor. Men här på vägen kunde vi ej stanna. Alltså: vi spände ifrån, togo hvar sin af de uttröttade hästarna och drogo dem i tyglarna framåt, lämnande kärran med det lilla bagage, vi medfört, vid vägkanten i det osäkra hoppet, att ingen infödd skulle blifva frestad att göra närmare bekantskap med innehållet. När vi kommit fram, befanns handlanden med familj borta (de hade ännu ej återvändt efter flykten under upprorstiden) — den svarte tjänaren, som hade nycklarna

om hand, stod ej att upptäcka, och kölden började bli skarp, allt efter som mörkret föll på. I de svarta pojkarnas runda hydda glimrade några glöd, och där kröp jag in, medan min man gick på skallgång efter folk. Så småningom lyckades han få våra saker uppburna från kärran, och när vi så fingo tag i nyckeln till gästrummet (handlandena här äro skyldiga att ha plats för 2 resande och deras hästar) och jag packat upp vår matsäck, började det se litet ljusare ut.

Nästa morgon fortsatte vi promenerande hemåt. All tillstymmelse till väg slutade strax ofvanför handelsboden, och det gällde att på en smal, stenig stig gå backe upp och backe ned, ty jämn mark finns det ej mycket af i våra bygder. Föregående dag hade ej förbättrat den förkylning, jag förut ådragit mig, men hur trött jag än var, blef jag ej alls glad, när vi, hunna halfvägs, fingo se evangelisten Stefan komma med min mans häst, ty jag hade stor respekt för att få min första ridlektion utan ordentlig damsadel och på en sådan stig, som ibland gick utmed bråddjup. Emellertid hjälpte ej mina protester, och allt gick bra. Ändtligen kommo vi upp på toppen af det berg, på hvars sluttning jag såg vårt lilla hem, och nu glömde jag t. o. m. bort att vara rädd att glida af hästen för intresset att beskåda hyddorna och de infödda, som samlats för att hälsa oss välkomna och hvars glädje och vänlighet gjorde hjärtat varmt.

Och härmed var vår bröllopsresa slut, men minnet däraf kommer alltid att stå kvar som en lefvande "rese-erfarenhet".

II. En missionärs hvardagslif på missionsstationen.

I många afseenden gestaltar sig hvardagslifvet ganska lika på alla våra stationer. Att dagen där af såväl svarta som hvita börjas och slutas med husandakt, säger sig självt. På de större stationerna samlas de svarta tidigt på morgonen i kyrkan eller skolsalen, hvarvid missionären eller en af de äldre infödda leder med sång, bön och läsning af Guds ord. Hos oss, där ännu allting är i sin början, få de svarta, som vilja, komma in i vår hydda, hvarvid de i regel sätta sig på golfvet. Endast

evangelisterna placera sig på små fällstolar vid dörren. Ej så sällan kommer någon hedning in vid morgonbönen. Att däremot få hedningarna in i kyrkan vid gudstjänsten, har åtminstone hos oss visat sig vara mycket svårt. De svarta, som annars aldrig få tillträde till de hvitas boningar, sätta stort värde på att så få komma in och se allt, hvarvid de med många utrop tillkännagifva, huru nyfikna och förtjusta de äro. Ibland visar jag dem bilder och språkar med dem om ett och annat. På det viset komma vi hvarandra mycket närmare, än om jag endast helt kort och kallt toge emot dem ute eller på någon veranda, som jag förresten ännu ej är i besittning af. Emellertid gäller det att så umgås med de infödda i hvardagslifvet, att de ej få tillfälle missbruka den vänlighet, de få röna. De äro lika barn och måste behandlas som barn, hvarvid den kroppsliga agan spelar en stor roll äfven för samtliga af de uppväxta.

Efter morgonbönen möta mångahanda olika uppgifter. På de gamla stationerna har missionären den stora förmånen att få öfverlämna hela det så intensiva och ofantligt kräfvande skolarbetet åt hvit lärarinna. Hvilken börda han därigenom befrias ifrån känner den bäst, som ännu ej har någon sådan kraft vid sin sida. De fordringar, som kulturen och utvecklingen öfverhufvud ställa på missionsskolan i Natal och Zululandet f. n., äro också så stora, att vi ej kunna vara nog tacksamma för det arbete, som våra kvinnliga medarbetare nedlägga i skola och barnhem af kärlek till Herren Jesus. Om det skall talas om självuppoffring, hafva de mera däraf än vi, då deras ställning naturligen blir mera isolerad än missionärens, som har sitt hem och allt hvad som ligger i det ordet. Men de såväl som vi vilja ej tala om självuppoffring, utan vi vilja alla mer och mer lära oss, att vi i missionärskallelsen hafva en särskild nådesförmån, för hvilken vi böra tacka Herren. Och att missionären på en stor station också skulle vara skollärare, är ju en omöjlighet. Arbete saknas aldrig för honom, och vården om församlingen och hvad därmed står i samband blir honom mången gång en större börda, än om han själf måste sitta i katedern. Konfirmationsundervisningen och läsningen med evangelisterna har han ju också alltid kvar på sin lott.

Likt alla, som få börja från början, har jag emellertid att ensam fast med god hjälp af infödda ta hand om skolarbetet. Det är hvardagslifvets intensivaste och mest slitande arbete, så mycket mera som jag enligt hvad jag nyss antydde räknar konfirmationsundervisningen och arbetet med evangelisterna dit. Men det har också sina glädjeämnen, af hvilka jag hittills fått erfara de flesta om fredagarna, som äro mina evangelistdagar. Af dem kan göras mycket eller litet, allt efter som missionären vill släppa till sig själf. Att jag hittills varit flitig dessa dagar, länder mig ej till särskild berömmelse, då det ju helt enkelt är min plikt; men det har däremot beredt mig stor glädje, ty jag har sett, att man kan väcka intresse och lif äfven hos en svart och verkligen föra honom något framåt. Men tid tar det, och tålamod kräfver det.

Först gå vi igenom följande söndags text. Så börjar det egentliga bibelstudiet, som afser att föra evangelisterna in i Guds ord. Att härvid endast hålla sig till Nya testamentet, anser jag vara ovist. Jag har funnit det vara godt att taga en bibelbok i Gamla testamentet och en i Nya testamentet och därvid så mycket som möjligt peka på sambandet. Mycket i bibeln, som kanske i den gamla kristenheten af mången betraktas med undran och frågetecken, ha vi härute mycket lätt att förstå. Det är, som det vore skrifvet för zuluerna endast. Huru underbar är icke Guds gåfva i bibeln, som så väl lämpar sig för alla, hvilken ras de än tillhöra och på hvilket utvecklingsstadium de än stå.

O, hvad jag har haft många goda, sköna stunder med mina kära evangelister! När intresset en gång är riktigt väckt, börja de fråga om än det ena än det andra, och då visar det sig, att de ofta äro begåfvade med eftertanke och skarp, praktisk blick. Teoretiska spekulationer ligga däremot ej för dessa naiva och omedelbara naturbarn. Vid bibelstudiet får hvarje evangelist läsa ett stycke högt och så med egna ord redogöra för innehållet, så att jag kan förvissa mig om, att det lästa blifvit till ordalydelsen rätt uppfattadt.

Vid 1-tiden har min hustru middag färdig åt mig, och kökspojken har majsgröt och kaffe åt evangelisterna. Det smakar bra, och så fortsätta vi en stund fram på e. m. Ofta blir

det långvariga samtal om arbetet eller dagens frågor inom deras lilla värld, innan vi sluta.

Ja, jag är så glad åt dessa dagar, att jag borde räknat dem till högtidsdagarna. Nu ha de fått plats i kapitlet om hvardagslif, och det är intet, som så bidragit att aflägsna faran för missmod och att göra hvardagslifvet och arbetet ljust och lätt, som just mina kära fredagar.

Hvar möter oss nämligen den största faran i hvardagslifvet? Enligt min erfarenhet möter den oss såsom en stark frestelse till detta nedtryckta, surmulna, glädjefattiga och retliga hvardagslif, som är allt för vanligt äfven hos många kristna. På fredagarna är jag minst utsatt för den faran, men ack, huru ofta har den icke andra dagar öfverrumplat mig! Det är mycket, som vill taga bort glädjen och hänförelsen i arbetet. De infödda kunna också vara förfärligt tålamodspröfvande och förargliga. Och stryk behöfva de understundom. Men huru viktigt då att ej förgå sig och aga i vrede utan alltid och allestädes bibehålla den sanna kärleken och idealiteten i arbetet och umgängelsen med dem. Och rikliga tillfällen till umgänge finnas, i synnerhet när man bor så midt ibland dem och så delar med dem deras egna lifsvillkor, som vi nu göra, tills vi hinna få en europeisk byggnad uppförd.

I skördetiden komma de och sälja majs, som jag behöfver köpa till mat åt oss och hästen och hönsen. Ofta komma en fyra, fem flickor med sina majskorgar på hufvudet, så snart jag kommit ut om morgnarna. När affären är öfverstökad, låter jag dem oftast komma in en liten stund för att få höra ett stycke ur Nya testamentet. Någon gång frågar jag dem direkt, om de icke vilja omvända sig till Gud och börja lära. Att allt för mycket orda härom, ligger dock icke för mig, när jag vet, hvilka jag har att göra med. Hela stationen och vi själfva inbjuda dem mera, än ord kunna göra. Och att använda mänsklig öfvertalningsförmåga, när det gäller omvändelse, båtar nog föga med en zulu.

Men besökande har jag ej blott i skördetiden. De komma hela året om. En har en bleckskål med majs och vill byta sig till salt eller tändstickor. En annan kommer med ägg eller ett par höns, som han vill sälja, en tredje vill ha en tand ut-

dragen, som inte alltid är lätt att göra, då zuluerna ofta ha riktiga häst-tänder. En gång fick jag taga i fyra gånger, så mycket jag orkade, innan jag kände, att tanden lossnade, och så följde den med vid femte försöket. Patienten i fråga var en flicka på 15 år, men hon skrek icke. Så kommer en annan, som har ondt i ett finger, som han vill ha ombundet. Ofta kommer folk och tigger medicin för än det ena än det andra, och sedan mitt läkare-rykte, för hvilket jag är mycket stolt, vunnit tillbörlig stadga, kallas jag t. o. m. hem till de sjuka emellanåt. Samma hedningar, som visa det uppenbaraste förakt för Gud och Hans ord, äro ej sena att komma till missionsstationen, om sjukdom eller annan nöd är på färde. Sällan kommer någon i själsnöd. Om så sker, är det säkerligen någon af mina kristna, som fallit i någon särskild synd och genast vill bekänna detta för mig. Sådant har händt och det är glädjande, att man vill bekänna.

En gång låg en hednisk yngling sjuk ej långt från min hydda. Själf ville han kalla mig, ty det rörde sig något i hans själ, som kom från Gud. Säkert hade han hört Guds ord förkunnas någon gång. Han fick emellertid ingen att gå och kalla mig, enär hans folk fruktade, att han nu ville blifva kristen. Så utsläckes eller åtminstone förhindras för lång tid den längtan efter Gud, som här och där väckes i folkets hjärtan. Men där det blifvit en verklig begynnelse, tror jag nog, att fortsättningen i de flesta fall kommer, äfven om den låter vänta på sig.

Hvad de kristna angår, ha de förstås mycket ofta ärende till missionären, som i många afseenden är en far för dem. Att äfven en ung man som jag kan få denna ställning ibland dem, som äro mycket äldre än jag själf, är ganska märkvärdigt för den, som känner människohjärtat, tämligen sig likt som det är, vare sig det klappar under svart eller hvitt skinn. Emellertid beror det mycket på, hvilken naturlig förmåga man har att hålla respekten uppe och huru man annars förstår att behandla de infödda.

Af yttre omständigheter har intet så bidragit att förena mig med min lilla församling och gifva mig auktoritet och förtroende där, som det i deras ögon mycket djärfva beslutet att

stanna kvar hos dem under upprorstiden. I verkligheten var emellertid detta ej alls något stordåd utan en mycket enkel plikt, hvaröfver endast den mycket inbilske skulle kunna högmodas.

Som domare och fridsstiftare i uppkomna stridigheter anlitas missionären ofta, särskildt i de större församlingarna. På en nyupptagen plats gäller det mera att ordna, särskildt för evangelisterna, och att vara ute mycket inom hela det område, där man för framtiden vill arbeta. I regel söker jag vara hemma på söndagarna. Därför hör det till mitt hvardagslif att ofta rida ut för att predika och lära känna trakten och folket. Och att lära känna insidan af zulufolket, bundet som det är i trolldom och vidskepelse och andligen styrdt af sina hedniska läkare och utluktare, det är i sanning ingen lätt sak. Man frestas nog lätt att antingen göra för litet eller för mycket af zuluerna och dess folkkaraktär. Också finnes det bland Sydafrikas missionärer både optimister och pessimister. För egen del står jag närmare de förra än de senare, fastän jag mycket väl kan förstå dem också.

Genom att vara ute mycket bland folket väcka vi nya tankar och idéer till lifs och hjälpa därigenom till att undergräfva den blinda tron på trollkonstnärerna och de hedniska läkarna — tron på dem och fruktan för dem. Ju mera vi kunna hjälpa de sjuka och förstå de inföddas sjukdomar, hvilka ofta ha sin rot i underliga företeelser inom zuluernas mörka och demoniska andliga värld, desto snarare kunna vi frigöra dem. Glada böra vi därför vara öfver vårt sjukhus i Dundee, som har en mycket stor uppgift att fylla. Och hvad dessa för en kulturmänniska otroliga och vidskepliga berättelser, som han ibland får höra ur dessa naturbarns mun, angår, så göra vi säkerligen klokast i att ej vara allt för snara med vårt skratt och förakt. Mörk och hemlighetsfull reser sig detta folks naturgrund, blodbestänkt och sammansatt af många motsatser, af godt och af ondt, allt ifrån Tshakas dagar. Djupa bredde sig nattens och dödens skuggor öfver land och folk. Nu ljusnar det i öster och ugglorna skrika, när de varsna morgonrodnaden, men ännu skall ett släkte gå i graf, innan rättfärdighetens sol går upp äfven för detta folk med salighet under sina vingar.

Som regel rider jag ut åtminstone en gång i veckan, hvarvid naturligen utstationerna måste besökas 2 à 3 gånger om året. Ni skall inte tro, att jag är i en uppryckt sinnes-stämning och känner mig som en stor profet, när jag rider ut till de egenrättfärdiga och stolta zuluerna. Det där romantiska, svärmiska och underbara, som ännu finnes kvar i många kära missionsvänners inbillning, det finnes icke alls härute. Åtminstone gick det sin kos hos mig genast. Nej, verkligheten är långt skrofligare och mera prosaisk, än man någonsin tänker sig därhemma. Ofta är jag så varm, trött och hungrig, att min naturliga människa är vid sämsta humör, när jag kommer fram till en gård. Då måste jag sucka till Herren att ändock i nåd gifva mig något att säga och välsigna det. Därhemma hör man ofta: "De stackars, olyckliga hedningarna, huru måste de icke längta efter ljus och frälsning", och så föreställer man sig, att missionären bara har att sträcka ut ett finger för att få en liten skara samlad, som dricker evangelium, som den törstige vatten. Men annorlunda gestaltar det sig i verkligheten. I nittio fall af hundra träffar man på jordbundna, förstockade varelser, och det känns ibland, som om man talade ut i tomma luften eller till stockar och stenar. Numera äro de nog i allmänhet höfliga och sitta oftast åtminstone tysta och till det yttre uppmärksamma, men något själens behof eller begär efter frälsning kan mänskligt öga sällan upptäcka.

En gång fröjdade jag mig öfver en kraalherres till synes andakt och mjukhet. Efteråt frågade jag honom, om han hade mer än en hustru. "Jag har bara 3, men ge' mig en till, herre", kom svaret, som är ytterst betecknande för den värld, hvari zuluen lefver och i hvars träsk och osunda dimmor hans själ sällan fångar en glimt af solen och ljuset från en högre värld. Så mycket underbarare då, att Herren kan få hand om och helt omskapa så pass många af dessa köttets och mullens trälar. Och Herrens är verket. Ack, hvad vi ofta i vårt arbete påminnas härom! Hvilken missionär har icke mycket att förtälja om den sanningen och ofta gjorda erfarenheten, att där han väntade något, och där alla yttre, mänskliga betingelser funnos, där kommo ofta hans förhoppningar på skam; men där människoöga åtminstone i början ser intet eller litet, där

har Herren i det tysta och fördolda börjat sitt verk, och *Han* för det till vår förundran och förödmjukelse härligen igenom. Så vare då äran Hans nu och i evighet, och må vi mer och mer lära oss, hur alltigenom sant Jesu ord är: "Mig förutan kunnen I *intet* göra".

Skolbarnen på Ceza äro spridda några här och några där. Då de ännu nästan alla hafva hedniska föräldrar, kan det ännu ej blifva tal om ordnad skolgång. Sådan är alltid mycket svår att få till stånd, där barnhem saknas. Emellertid samlar jag så många af barnen som möjligt en à två gånger i veckan, hvarjämte de alla deltaga i en kort söndagsskola efter gudstjänsterna i kyrkan. Och tiden före dopet söker jag få dem dagligen i skolan. Vid tanken på de svåra förhållanden, under hvilka de lefva och bryta sig fram med sin kristna tro, måste jag vara nöjd med dem. De hafva många hinder att öfvervinna, och långt ifrån att någon af deras närmaste sörjer, om de affalla, uppmanas de och skrämmas ej sällan därtill.

Så hör förstås till hvardagslifvet åtskilligt yttre arbete hemma på stationen. Vissa tider pågår bygge, och då har missionären mycket att tänka på, se efter och äfven lägga sin hand vid. Att lita på en infödd, när han är lämnad åt sig själf är en vansklig sak. Därför får man alltid ha ögonen på honom, så att han verkligen gör hvad man befallt honom. Tidens värde förstår han inte, och att förstöra några dyrbara timmar med snusande och snackande, det tror han, är alldeles som det bör vara. Därför är det en stor men svår uppgift för oss att i det dagliga lifvet vänja de infödda, vi komma i beröring med, och särskildt dem vi hafva på stationen vid arbete och punktlighet.

Det är nog ej alldeles utan orsak, att många kolonister ha till ordstäf: "Missionärerna förstöra de infödda". De syfta då på den dumhögfärd och lättja, som många infödda visa, när de kommit så långt, att de fått på sig kläder, kunna läsa skapligt i en bok och skrifva en massa skräp till sina flickbekanta, hvilket är mycket vanligt. Såsom alltid i världen är det skefheterna och bristerna, som lättast falla i ögonen, och så bedömes understundom hela vårt arbete därefter. Också betänka ej kolonisterna, att vi ofta få de sämsta elementen till

våra skolor, eller rättare fingo det, när arbetet först upptogs, och nu är den ofvan anförda visan så ofta sjungen, att folk tror den, utan att reflektera eller göra sig mödan att på allvar lära känna resultatet af vårt arbete.

Här är emellertid ett område, där vi måste se upp, varna och rätta, men det är ej nog att predika härom på söndagarna. I hvardagslifvet böra vi genom att själfva ej vara rädda för groft arbete gifva dem begrepp om arbetets adel och välsignelse, och inte få vi spara på käppen, om vi märka, att lättja eller högmod börja intaga vårt folk. Och fordra vi punktlighet af dem, måste vi först och främst vara punktliga själfva och inte t. ex. börja en sak kl. half 10, när vi själfva tillkännagifvit, att vi skola börja kl. 9. Huru ofta fordrar man inte punktlighet och påpasslighet af de svarta och klagar öfver deras brist härpå i samma ögonblick, som man låter dem sitta och vänta ganska länge i det visserligen oftast riktiga antagandet, att de ha så godt om tid.

Men huru skola vi nu kunna arbeta fram något bättre, om vi sitta hemma på vårt arbetsrum eller låta hindra oss att så mycket som möjligt vara ute i församlingen och bland folket? Här måste jag och säkerligen mången med mig bekänna, att frestelsen till tröghet är förfärande stor. Man tröttnar på att rida ut ideligen, och man tröttnar på de infödda mången gång. Arbetet hemma och vid skrifbordet saknas ej — och så får det gå på det sättet. Men här gäller det att i bön till Gud få ständigt ny håg och kraft att dagligen göra just det, som Herren vill ha utfördt och ej det, som är mest behagligt för kött och blod.

Att emellertid en motsatt fara lurar, är uppenbart. Man kan framhålla missionärens plikt att uppfostra till kroppsarbete och blind lydnad så ensidigt, att man förbiser hans andra uppgifter och behofvet af, att äfven de inföddas individualitet och hederskänsla får möjlighet att utvecklas, så att han ej alltid behöfver känna sig under härskaren och käppen för att lyda och göra det som är rätt. Därför hvad vi behöfva i vår dagliga umgängelse med våra infödda, är en stark, djup och sträng kärlek till dem och att vi dagligen taga emot ny kärlek af Honom, som älskade oss och dem allt intill döden. Den na-

turliga människokärleken och medlidsamheten räcker här icke långt. Den skulle snart taga slut.

Någon tid hvarje dag måste vi afskilja för vårt eget andliga behof. Icke blott så, att vi skaffa oss tillräcklig tid för vår enskilda uppbyggelse i ordet och bönen, hvilket satan med all makt söker hindra för att därigenom försvaga oss och förstöra vårt andliga lif; utan äfven till läsning af en och annan god bok och några goda svenska tidningar och tidskrifter är det helt enkelt vår plikt att taga oss tid. Annars skulle vi alldeles torka upp och blifva lika andligen isolerade, som vi lekamligen äro det.

Så går hvardagslifvet på missionsfältet sin jämna stilla gång. Måtte Herren en gång om hvar och en af oss kunna fälla det utslaget: "I det lilla hafver du varit trogen". Ty samma lag gäller alla i Guds rike, de må nu hafva sina uppgifter här eller där, den lagen att troheten pröfvas mera i det dagliga lifvet med dess knaggligheter och besvär än i lifvets sön- och solskensdagar, då hänförelse och helgdagsstämning för oss framåt i triumf och glad segervisshet.

III. En missionärshustrus erfarenheter af lifvet på missionsfältet.

Min erfarenhet härom är ju så ringa, att det kan synas förmätet att tala om den; också får det följande stå uteslutande för min räkning såsom en beskrifning på hur missionslifvet och dess plikter mött mig personligen under detta mitt första år som missionärshustru. Naturligtvis är det en mycket stor skillnad mellan detta lif på en af de gamla stationerna med sina ordnade förhållanden och på en ny plats, där en hvit kvinna knappast varit sedd förut. Men en sak äro nog alla ense om — hvilka olikheter som annars kunna finnas i de speciella uppgifter, som möta på de olika platserna — det nämligen att ju mera praktisk kunskap man har och ju mer man kan "reda sig själf", ju bättre är det. Mer än en gång står man nog rådlös en stund, men då gäller det att bedja Gud om hjälp och så gripa verket an och ej låta modet falla, om också resultatet ej förefaller vidare uppmuntrande.

Då jag kom till vårt lilla hem strax efter vårt bröllop, undrade jag nog först, *hvar* jag skulle börja, hvilket ju är lätt förklarligt, då min man nästan ett helt år bott där som ungkarl och ej haft något annat i byggnadsväg än denna enda hydda. Den var visserligen ej så liten — 21 fot lång och 9 fot bred — men innehållet var också mångfaldigt. På ena sidan stoda möblerna så hoppackade som möjligt, och på den andra befunno sig majssäckar, sadel, ett par lårar, kläder och köksattiralj. Genom de 2 små fönstren och dörren blef det ganska ljust därinne.

Sedan de första hälsningarna och frågorna voro öfver och vi haft en kort stund med läsning och bön, satte vi till verket att "möblera om" och lyckades snart få lite mera hemprägel på det hela. Så kom matfrågan. Förråden voro ej stora, men hafregryn fanns dock hemma, och den 15-åriga svarta tjänstflickan sattes att koka gröt på den öppna elden i en grop, gräfd för ändamålet ute på gården. Matsäcken och våra andra saker — det lilla vi kunnat medföra i kärran — anlände ock så småningom, burna på hufvudet af några af våra kristna, och så satte vi oss ned till vår första måltid i eget hem. Servisen var af enklaste slag, och bleckbunkar fingo göra tjänst som fat och karotter, men bra smakade det i alla fall. På eftermiddagen fick en tupp släppa till lifvet, och ett par ungdomar sändes ut åt olika håll att anskaffa potatis och litet mjölk, hvilket senare på grund af den rådande kreaturspesten blef en sällan skådad lyxartikel.

Nästa dag tvingades jag af min förkylning att hålla mig i sängen och hade god tid att ligga och begrunda de ändringar och småarbeten jag kunde utföra för att göra litet trefligare åt oss. Åtskilliga besök fick jag ock mottaga. De infödda, både kristna och hedningar, voro så intresserade att få se den nya "missis", att det oupphörligt var "förevisning". Ännu händer det ej så sällan, att en svart kommer in och sätter sig på golfvet innanför dörren och på tillfrågan, hvad hans ärende är, svarar: "Jag vill se på missis". Och se kunna de!

En stor vänlighet fingo vi röna denna första dag af tvenne unga veterinärer, som voro stationerade i vår närhet för kreaturs-

pestens skull. Af de infödda hade de hört, att vi anländt och nu kommo de genast ridande för att höra, om de kunde hjälpa oss med något och medförde en stor bit färskt kött. Så länge de voro kvar på platsen, besökte de oss sedan allt emellanåt och jag tror till ömsesidig glädje. För oss var det roligt att få taga emot dem i vår ensamhet, och för dem var det ett välkommet ombyte att få känna en fläkt af hemlif i sitt enformiga, årslånga tältlif. Vid ett tillfälle förfärdigade de ett stort bord åt oss, visserligen primitivt, men som dock i flera månader fyllde sitt ändamål som matbord i stället för det lilla från Sverige medförda fällbordet.

I detta sammanhang vill jag också tala om, hvilken glädje det är, när en hvit man blir synlig till häst på någon af våra stigar. Det blir en riktig uppståndelse i hela vårt lilla samhälle, ty det händer ej ofta. Och här gäller Kajsa Vargs gamla regel: man tager, hvad man hafver. Husmodern behöfver ej oroa sig. Man dukar fram, hvad som finns, rester sen föregående måltider eller hvad man i hast kan åstadkomma. En ryttare i Sydafrika är ej bortskämd, men däremot oftast hungrig och törstig, och det kära teet får för all del ej saknas, när han sätter sig till bords. Stundom har han råkat ut för ett oväder och kommer drypande af vatten och tacksam för ett ombyte af kläder, medan hans egna torkas. En annan gång kommer han, just innan det blir mörkt, och är dubbelt tacksam för en säng att hvila ut i till nästa dag.

Och härmed har jag kommit tillbaka till mina första dagar på Ceza. Då vi kommo, var den mindre hyddans uppförande ej afslutadt, men den stod där snart färdig, och lårar, majs m. m. fingo flytta dit. Vår stora packning, som på åsnevagn skulle köras så långt som möjligt, för att 1 tim. från vårt hem ompackas i lämpliga mansbördor och så bäras upp, dröjde i nästan 3 veckor — mycket längre än vi beräknat — och det var ganska besvärligt att reda sig. Ändtligen en dag kom en infödd med budet: nu är vagnen här; och min man skaffade hop så mycket folk han kunde och red dit, medan jag stannade hemma och tog emot sakerna, allt efter som de kommo. Man häpnar när man ser, hur de infödda kunna bära på hufvudena. En flicka bar t. ex. på det viset en säck mjöl så tung, att jag

knappast orkade flytta den på golfvet. Då slutligen allt stod där samladt i båda hyddorna, såg det ganska mörkt ut att också finna plats för det. Men det gick med hjälp af smålårar, som inrättades till skåp och bord och placerades så praktiskt som möjligt. Många gånger fick jag emellertid flytta om, mäta och jämka och packa ihop.

En stor hjälp för mig var, att jag nu fick den lilla fotogenspis, som alltsedan ersatt järnspis och utan hvilken jag ej vet, hur jag skulle kunnat reda mig. Den är liten och behändig att flytta, och dock kan jag t. o. m. steka små stekar i den. Den utgör ett ämne till ständig förundran för de svarta, och de tycka, det är ett stort nöje att stå i köksdörren och titta på, när jag kokar något. Ty nu har jag ett "kök" också. Men jag är säker på, att ingen af Er kan tänka sig, hur det ser ut. Jag får böja mig ganska djupt för att komma genom dörren, och endast midt i den lilla hyddan kan jag stå rak. Några små lådor på hvarandra utgöra mina tämligen ostadiga "köksbord" under de sluttande väggarna, och midt emot dörren är den öppna eldstaden, där min köksflicka eller pojke kokar vår gröt, potatis, kött, kaffe o. d., som ej tar smak af röken, som stundom slår in, så att mina ögon rinna såsom af storgråt. Då detta blir för svårt eller regnet skvalar in genom det otäta taket, är det en stor fördel att bara kunna taga sin spis med sig och gå in i en af hyddorna med den.

Hvad maten angår, har det åtminstone mestadels varit lättare att få, hvad vi behöft, än jag väntade. Till stor del ha vi att tacka våra boergrannar härför. Visst är det besvärligt att allt skall behöfva bäras i 3 timmar, för att vi skola få det, men det går ju dock. Hvad jag saknat mest, har varit mjölk och smör, som vi tidvis varit utan. Färskt kött ha vi i allmänhet kunnat få; höns finns alltid, men man tröttnar på det i längden. En gång hade vi emellertid varit utan färskt ganska länge och visste ej, hur vi skulle få något. Då kom en infödd i skymningen en lördagskväll med en mycket stor slaktad kalf som betalning för en skuld till min man, och samtidigt fingo vi en stor bit färskt oxkött från en tysk missionär. Det var varmt, och två personer kunna ju ej äta upp en kalf så snart, utan vi gåfvo våra infödda en del, sände en del till våra båda

hvita grannar, och jag saltade så mycket jag kunde och var ganska glad, när jag slutligen ej hade mera kvar, än jag ansåg mig kunna förvara. Men på måndagen fick jag från en boer ganska mycket färskt fläskkött, och när så på onsdagen åter en bit oxkött sändes oss, blef jag nästan rådlös. Då man ej har riktig spis och ingen förvaringsplats, är "för mycket" nästan lika brydsamt som "för litet".

Naturligtvis voro min lilla tjänsteflickas kunskaper ej stora, men hon var i allmänhet snäll och villig och en begåfvad flicka, intresserad af att få lära sig. Ett stolt och styft sinne hade hon emellertid, och någon gång hade hon dagar, då hon var alldeles omöjlig, trög och surmulen och färdig att springa ifrån arbetet, så fort jag tog ögonen ifrån henne. Det lönade sig ej att tala med henne så länge detta varade, men då vi sedan sökte visa henne, hur orätt det var, fingo vi det karaktäristiska svaret: "Ja, jag ser, att du har rätt, och jag *vill* vara snäll, men mitt hjärta vill inte. Det tillåter mig inte att lyda dig". Tillsamman med 11 andra döptes hon juldagen. En tid därefter måste vi sända henne hem, då hon visat uppenbart trots och vi ansågo det som den bästa läxan. F. ö. är det ytterst sällan man får behålla en svart tjänare mer än 6 månader åt gången. Ovana som de äro vid regelbundet arbete, blifva de trötta och vilja då hem för att hvila en tid, hvarefter det nog ofta händer, att de gärna komma tillbaka till sin gamla plats. Så dröjde det ej heller nu länge innan Ottilia kom gående för att bedja om förlåtelse och att få komma tillbaka i vår tjänst. Jag har fäst mig mycket vid flickan och vill gärna om möjligt hjälpa henne i striden mot "det olydiga hjärtat", och hon har fått löfte att komma tillbaka om en tid. Under tiden har jag en 14-årig gosse till hjälp och är mycket belåten med honom.

Jag måste tala litet om, hvilken rörande tillgifvenhet Ottilia vid flera tillfällen visade mig. Jag var en längre tid ganska klen och en gång allvarsamt sjuk, och hela tiden var hon outtröttlig i sina omsorger om mig. I synnerhet när min man af sitt arbete var tvungen att lämna mig för kortare eller längre tid, kände hon det visst såsom ett ansvar att "sköta mig", så mycket hon kunde, och många gånger stod hon med min mattallrik framför mig och sökte på alla vis öfvertala mig att äta

"bara detta lilla", eller kom hon in och satte sig på golfvet för att vara tillhands, om jag behöfde någon hjälp. En natt när jag var ensam och ett åskväder bröt ut, kom hon inspringande och var så ifrig att med filtar o. d. hindra det inträngande regnet att genomdränka min säng.

Blommor såsom prydnad och ögonfägnad förstå zuluerna sig ej på, och dock har jag knappt varit utan ett öfverflöd af dem i vaser och glas, sedan de sett, att jag tyckte om att pryda därmed. Ofta har en och annan af våra kristna kommit med stora buketter, och en annan sak hvarigenom de visat stor vänlighet har varit de vilda bär, de plockat och gifvit mig, och denna vänlighet är så mycket större, som de själfva med stor förtjusning äta, hvad de kunna få tag i i den vägen. Då jag var sjuk, var våra kristnas och äfven en del af våra hedniska grannars deltagande rörande. Dagligen kommo de för att höra, hur det var med mig, och de nöjde sig icke gärna utan att ha fått komma in till mig. Nog önskade jag ofta att "mottagningarna" kunnat inställas, men det var desto svårare, som sjukrummet ju äfven var expeditionsrum, och de vanligen stodo därinne, innan man visste om det. Också värmde det hjärtat att höra deras visserligen på zuluvis öfverdrifna, men dock från hjärtat kommande uttryck af sympati och välönskningar.

En stor svårighet beredde mig min okunnighet i språket isynnerhet i början, och ännu har jag ofta svårt att reda mig äfven med de enklaste samtal. Med folket som jag dagligen träffar går det någorlunda, ty de förstå nu att tala långsamt och tydligt, men kommer en främling, är det värre, och emellanåt får jag i så fall kalla in någon af gårdsfolket att hjälpa mig.

En sak, som zuluerna utan undantag kunna, är att tigga, och då jag var nykommen passade de gärna på, när de visste att min man ej var hemma, och kommo då och sökte beveka mitt hårda hjärta med allehanda vackra ord och smickrande fraser om min skönhet m. m. De anse det helt enkelt som sin rättighet att få, och ger man dem en sak — genast bedja de om något annat.

Kvinnorna häruppe äro i allmänhet nästan alldeles okunniga om sömnad och ganska ofta påkallas "missis" hjälp att klippa till och sätta i gång arbetet. Då missionsarbetet här hunnit blifva mera ordnadt, hoppas jag få igång ett slags sy-

möten, där flickorna och de yngre kvinnorna få lära sig att lappa och sy sina kläder.

Ja, säkert är, att en missionärs hustru kan få så många uppgifter i det direkta missionsarbetet, som hennes tid och krafter medgifva. Dock tar ju hemmet sin stora del af henne, och äfven arbetet där kan säkert få tjäna Herrens sak både genom exemplets makt och indirekt genom den betydelse, ett hem har för mannen i hans kräfvande arbete. Tålamodspröfvande kan det nog vara ibland och nedtyngande för kropp och själ, när t. ex. regnet under flera dagar utan uppehåll piskar på grästaket, som ej gör tillräckligt motstånd att släppa in det och allt blir vått och fuktigt, medan luften ute är tung och de täta dimmolnen dölja hvarje utsikt. Blifva så floderna öfverfulla, så att man blir afstängd från post och all förbindelse med yttervärlden — ja, då är det godt att vara två. Men de ljusa dagarna äro dock de flesta, och när vi om kvällarna efter slutadt arbete sitta vid lampan, omgifna af porträtt och annat som påminner om hem och kära i Sverige, och därtill ofta någon svensk lektyr kommer aftonen att gå alltför hastigt — då önskar jag, att Ni kunde titta in till oss och se, hur trefligt man kan ha det t. o. m. i en vanlig zuluhydda.

Den europeiska postdagen en gång i veckan är förstås en stor högtidsdag, och det är en af våra största missräkningar när vår post af en eller annan anledning blir fördröjd. Andra glädjedagar äro de, då man får taga emot någon af sina medarbetare på besök. Det händer ej ofta i vår obygd, men när detta öfvergångsstadium är slut och ett ordentligt hus blir uppfördt i närheten af väg, hoppas jag, det ej skall blifva så svårt att nå hvarandra. Nu får man i vanliga fall vid resor till och från Ceza beräkna att sitta på hästryggen en och en half dag och det har sina sidor, då man är ovan härvid. Men *gärna* underkastar man sig denna tröttsamma resa för att få träffa medarbetare och under några dagar blifva uppmuntrad i deras sällskap. När man några månader suttit isolerad, känner man, hur nödvändigt detta är och man blir af hjärtat tacksam härför. Ja, som slutsumma af mina erfarenheter under detta år, mörka och ljusa, vill jag sätta det ordet: "Gud är vår tillflykt och starkhet, en hjälp i nödens tider, väl bepröfvad. — Herren Zebaot är med oss, Jakobs Gud är vår hjälp".

IV. Högtidsdagar på missionsfältet.

Ser du, hur vacker och inbjudande den lilla kyrkan ligger där i den ödsliga trakten? Det är den första, som någonsin byggts där. För några tiotal år sedan såg man endast de inföddas jordkrypande hyddor, och hedendomens mörker, synd och död härskade ostördt och obarmhärtigt öfver nejden. Nu ringer kyrkklockan in en ny, lyckligare tid för dessa dyrt återlösta människosjälar, och tonerna gå ut öfver trakten, väckande, manande och kallande folket att komma och taga emot för intet det eviga lifvets ord. Och där kan du se dem komma, icke längre oklädda och med vildens skick och uppsyn, utan i snygga helgdagskläder närma de sig kyrkan från stigarna, som leda från deras hem. Ett och annat litet hus med dörr och små fönster skymtar fram på afstånd, där förut ett ovant öga ej kunde upptäcka en människas boning.

Nu ringer det samman, och vi gå in i kyrkan. Stark och glad ljuder oss sången till mötes. Zuluerna älska att sjunga. Och i dag sjunga de af hjärtans lust, ty det är söndag, det är högtidsdag på missionsfältet.

Det är sant, att hedendomen släpper icke med ens sina offer och mycken synd och brist finnes ännu kvar i församlingarna och kommer att finnas härute såväl som därhemma, men när man sitter i kyrkan på söndagarna och ser denna svarta skara, böjd i syndabekännelse och bön eller höjd i tack- och lofpsalmer, då känner och förstår man, att Herrens ande verkar, och man blir tacksam och glad att få vara med i detta af Gud välsignade och af Herren själf anbefallda missionsarbete.

Gläd dig med oss, du kära, kristna församling därhemma! Edra sånger och psalmer sjunga vi på zuluernas tungomål, men ofta på edra melodier. Den sköna, svenska gudstjänstordningen är äfven vår. Och Edra texter ligga söndag efter söndag till grund för våra predikningar.

Om någon af dem, som uppskatta och af egen erfarenhet i någon mån förstår, hvad det vill säga att af Herren föras från död till lif, från satans makt och till Gud, ännu tviflar på missionens nödvändighet och på möjligheten att med

de medel, Gud gifvit oss i händer, uppnå ett verkligt, synbart resultat — då bör han komma hitut och först en tid lefva i obruten hednabygd och sedan komma in i kyrkan, när vi fira högtid hvarje söndag med våra församlingar inför Herren, och hans tvifvel skall förbytas i tack och lof, ty "stora och underbara äro dina verk, o Herre!"

För det andliga ögat lyser det en himmelsk skönhet och glans öfver den lilla församlingen i kyrkan, men mången, som saknar den andliga blicken och förståelsen, ser ingenting, som är värdt att särskildt glädjas öfver, och otron och egenrättfärdigheten har endast skarp blick för, hvad som från dess synpunkt kan vara att klandra och invända. Endast den, som är medveten om sin egen synd och brist och det arbete han själf förorsakar Herren i fråga om lifvet i Guds Sons tro, kan med öfverfullt hjärta känna, att vi hvarje söndag fira verklig högtid på missionsfältet, och han gläder sig och tackar Gud äfven för de minsta lifstecknen och de oansenligaste frukterna.

Och hvad oss missionsarbetare beträffar, så är det ej oss själfva och egna bragder, vi prisa, när vi sjunga missionens lof och peka på vunna resultat, ty det skall i ödmjukhet erkännas, att i stor skröplighet och med många misstag utföra vi vårt arbete och äro i regel ej alls de mer än andra helgade och trosstarka kristna, som ännu många därhemma tro, att missionärerna äro. Nej, äran tillhör Gud, och när församlingen firar högtid här, så bör den näst Gud mest tacka den moder på andra sidan hafvet, som sände några af sina barn att återföra dem, som farit vilse i öknen. Må därför moderförsamlingen därhemma och dotterförsamlingen härute och vi, bådas edra tjänare, räcka hvarandra handen, så att tacksamhetens harmoniska treklang måtte kunna stiga upp till Gud, från hvilken allt godt kommer och hvars godhet varar i evighet. Då skall det blifva högtid i allas våra hjärtan.

Söndagarna äro de allmänna högtidsdagarna på missionsfältet. Nu något om de särskilda, hvilka ej så ofta återkomma.

När dessa ur hedendomens bojor nyligen lösgjorda evighetsvarelser böja knä vid altarrunden och mottaga Herrens Jesu lekamen och blod till syndernas förlåtelse och till ett helgadt lif i Kristi efterföljd — då är det högtid på missionsfältet.

Herren behöfver ej duka sitt bord förgäfves i våra hednakristna församlingar, såsom Han så ofta får göra i den gamla kristenheten. Och huru skulle dessa svaga, stapplande nybegynnare bättre kunna betjänas än af Honom, som i oändlig, ödmjuk kärlek tvådde sina lärjungars fötter och nu vill, att alla gäster vid hans nådesbord skola äta och dricka till Hans åminnelse. Och det är icke heller helgon och syndfria, Jesus bjuder välkomna, utan alla, hvita och svarta, lärda och okunniga, hvilka med uppriktigt hjärta längta efter förlåtelse och rening i Jesu Kristi, Guds Sons blod. Ja, det blir högtid i vår församling, när de komma fram till nattvardsbordet, dessa gamla, som så många år förut ropat förgäfves till förfädrens andar, och dessa unga, som skulle fjättrats i zuluernas många lögner, laster och myckna list, hade de ej af Guds kallande, upplysande och förlåtande nåd förts in på sanningens och frälsningens väg.

Innan våra hednakristna komma fram till nattvardsbordet, bikta de för sin lärare och få då för honom lägga fram allt, hvad de hafva på hjärtat. Det blir ofta bekännelse af synd och ibland svår synd — det är sant. Men borde det icke äfven då blifva högtid i missionärens hjärta, när det varder glädje i himmelen öfver en enda syndare, som bättrar sig.

Församlingarna i vår mission äro ännu unga och jämförelsevis små med en 300 till 800 medlemmar. De äldre missionärerna komma emellertid väl i håg den tid, då ingen enda kristen och således ingen församling fanns. Det var genom dopet, som den ena lilla skaran efter den andra upptogs, till dess det genom Guds nåd vuxit fram en församling. Därför är dopdagen den stora högtidsdagen på missionsfältet. Ack att vi alla rätt kunde uppskatta den gåfva, Herren Jesus gaf, när Han instiftade den heliga döpelsen. När det gäller att grunda församlingar och bryta mark i öknen — då, om icke annars, förstår man sakramentens oändliga betydelse. Och man tvingas att utbrista: "O, hvilket djup af rikedom och visdom och kunskap hos Gud!" —

Hvad skulle vi i själfva verket kunna göra för detta folks andliga väl, om icke Herren, när Han sände oss, också gifvit oss sina nådemedel och *sådana* nådemedel. Herren verkar sällan omedelbart. Men där mänskligt inflytande och lärande

och förmanande är förgäfves, kan Herren äfven bland detta folk använda den hammare, som berg sönderslår, och den balsam, som såren helar. Och tänk att få komma med Guds hela och fulla nåd och förbarmande kärlek i dopet och i Jesu namn inbjuda botfärdiga syndare till barnaplatsen invid Guds fadershjärta! Skönt och stort är missionärskallet. Och när man ihågkommer själens oändliga värde inför Gud och hvad Herren Jesus fick lida för att återlösa oss, huru borde då icke hela vår varelse jubla mot lefvande Gud, när den nåden blir oss beskärd att genom det heliga dopet få upptaga, vore det också blott en enda, i den kristna församlingen. Men nu växer den hvitklädda skaran framför dopskålen år för år, ty Herren börjar bryta ned motståndet hos detta hårda och obotfärdiga zulufolk. Dopdagen blir därför alltmera den stora högtidsdagen. Ack, om den förebedjande, missionerande församlingen därhemma kunde vara med en sådan dag! Den skulle då se, att den beder, offrar och arbetar icke förgäfves.

Ofta är Juldagen tillika dopdagen på missionsfältet. På en af våra stationer är i stället Pingstdagen utsedd därtill. Båda dagarna äro ju också synnerligen lämpliga. En gång var jag med om invigningen af vår f. n. största kyrka på vårt sydafrikanska missionsfält, hvarvid en stor skara döptes samma dag. Det var en högtidsdag sådan man sällan får vara med om på denna jorden och en af de skönaste och minnesrikaste dagarna i mitt lif. Sannerligen vi se för våra ögon den andliga uppfyllelsen af det profetiska ordet hos Esaias: "Öknen och ödemarken skola glädja sig, och hedmarken skall fröjdas och blomstra såsom en lilja. Den skall blomstra skönt och fröjda sig, ja, fröjda sig och jubla . . . då skola de blindas ögon varda öppnade och de döfvas öron blifva upplåtna . . . ty vatten skola bryta fram i öknen och strömmar på hedmarken".

Den yttre högtidligheten är naturligtvis mindre, när hednadop förrättas på afsides liggande utstationer. För min del har jag dock just där haft mina största högtidsstunder på missionsfältet. De kristna där äro mera ursprungliga och hjärtliga, och deras tillgifvenhet gent emot deras lärare tar sig ibland riktigt rörande uttryck. Så t. ex. har jag oförgätliga minnen från Emkuzi utstation. Den ligger ganska långt ifrån Ceza vid

floden med samma namn, ej värst långt från Swazi-landet. För icke så länge sedan fick jag där döpa 12 personer och helt nyligen två andra, som ej voro tillstädes förra gången. Jag minns så väl, när de 12 döptes. Vi sutto i en vanlig rund hydda, ty gudstjänstlokal ha vi ännu ej fått. Det var på aftonen, och "himlen var ond" som zuluerna säga. Det regnade och åskade därute, men inne i den lilla hyddan rådde glädje och frid, och jag tror, att Herren Jesus var midt ibland oss enligt sitt löfte. Inte var kunskapen stor hos dessa enfaldiga och tröga människor, och flera af dem voro småbarn, som ännu ingenting förstodo. Men det var så vederkvickande att se, huru innerligt glada de voro, att dopdagen nu ändtligen kommit, och nog vågar jag hoppas, att de öppnade sina hjärtan för Guds Ande, och när ett människohjärta är öppet för honom, dröjer han icke att där taga sin boning.

En kort tid därefter kom bud, att en af de gamla gummorna dött, ej såsom hedningen dör med bäfvan och förskräckelse utan i frid och hopp. Ännu några veckor och en af de unga männen kallades hem. Han var sjuk, när han döptes, men inte trodde jag då, att han stod evighetens värld så nära. Det är med jublande glädje jag tänker på dessa båda själar. Jag blef ej alls ledsen, när dödsbudet kom, ty frälsningens och uppståndelsens hopp tog bort dödens udd och bitterhet, och jag törs och får gripa fast om Jesu löfte: "Den där tror och blifver döpt, han skall varda salig". Gud ske lof, att vi äfven på missionsfältet kunna gå från dödsläger med högtidsstämning och segerjubel i våra hjärtan. Någon har sagt ungefär så här: "Ja, om inte våra stackars hednakristna förstå att lefva såsom de böra, så förstå de åtminstone att dö".

Söndagen är vår högtidsdag, dopdagen är vår stora högtidsdag, men störst af dem alla är våra kristnas dödsdagar, när vi kunna fasthålla hoppet, att de äro bärgade hem. Då om någonsin böra våra hjärtan sjunga: "Gud vare tack, som gifver oss seger genom vår Herre Jesus Kristus". —

För omkring 1100 år sedan ankom en missionär från ett kristet land till ett vildt och krigslystet folk, som dyrkade många gudar och frambar blodiga offer åt Oden och Tor, liksom zuluerna gjorde och göra för att blidka de aflidnas vredgade andar. För människoöga såg det hopplöst ut att bringa evangelium om frid och frälsning till dessa grymma, okunniga hedningar. Men den ensamme mannen gick och kom och kom åter i Herren Zebaots namn, och i dag kunna vi se, att Gud välsignade hans missionsarbete. Ty det landet, dit den mannen drog, var våra fäders land, och missionärens namn var Ansgarius. Tänk, om han lyssnat till alla de röster, som ville hålla honom tillbaka, otrons och klentrons röster, självviskhetens och räddhågans röster och låtit dessa hedningar lefva i fred i deras "oskyldiga naturtillstånd"! Nu tacka vi Gud, som sände oss vår förste missionär, och vi tacka Gud för det arbete, han utförde. Men kunna vi tacka i sanning, om vi icke med lif och själ taga del i arbetet för Kristi evangeliums utbredande bland de många hednafolk, som ännu finnas på jorden. Där ligga de, som Lazarus vid den rike mannens dörr. Enda skillnaden är att de ej se och förstå, hur sjuka och eländiga de äro. Huru mycket gifva vi dem af vårt öfverflöd? Vänner, må vi räcka hvarandra händerna till gemensamt arbete! Fylken Eder därhemma i allt tätare leder bakom oss, som dragit åstad!

Låten Kristi kärlek blifva den nyckel, som öppnar edra förrådskammare och frambären så ödmjukt edra skänker. Gemensamt böja vi våra knän i Jesu namn, och sedan låta vi segersångerna ljuda. "Herren Zebaot är med oss. Jakobs Gud är vår borg".

Af missionsskrifter: ***"Från Svenska kyrkans missionsfält"*** ha utkommit:

II. **Något om barnen i Indien,** af missionär *P. Hörberg.* Pris 10 öre.

IV. **Infödde medhjälpare bland Zuluerna,** af *Anton Karlgren.* Pris 15 öre.

V. **De bära vår Herres Jesu Kristi märken,** af *Anton Karlgren.* Pris 15 öre.

VI. **Fältet begynner hvitna till skörd,** af *Anton Karlgren.* Pris 25 öre.

VII. **Ett besök på vår missionsstation i Madura,** af *En vän till Tamulerfolket.* Pris 50 öre.

IX. **En Predikoresa i Tamulerlandet.** En missionsstund för barn vid Trettondedagstid, af missionär *E. Just.* Öfvers. från tyskan af *En vän till Tamulerfolket.* Pris 15 öre.

X. **Om Hinduernas "Usla brunnar".** Föredrag i Studentmissionsföreningen i Uppsala af missionär *C. J. Sandegren.* Pris 15 öre.

XI. **Missionärskallets härlighet,** af missionär *C. J. Sandegren.* Pris 10 öre.

XII. **Perijanájachen en tamulisk pastor,** af *R. Handmann.* Öfvers. från tyskan. Pris 25 öre.

XIII. **Några drag ur Zenanaverksamheten i Madura.** Våra svenska kvinnor tillegnadt af *Ester P.* Pris 15 öre.

XIV. **"Kom och se!"** Några drag ur den indiska kvinnans lif, för svenska kvinnor samlade af *En vän till Tamulerfolket.* Pris 25 öre.

XV. **Carl Alexander Ouchterlony.** En lifsbild ur svenska kyrkans tamulmission. Af *H. W. Tottie.* Pris 15 öre.

XVI. **Anders Blomstrand.** En lifsbild ur svenska kyrkans tamulmission. Af *H. W. Tottie.* Pris 12 öre.

XVII. **Ett besök på missionsstationen Oscarsberg.** Af *H. P—e.* Med 15 planscher. Pris 40 öre.

XVIII. **För trettio år sedan.** Minnen från min första missionärstid. Af *C. J Sandegren.* Med 6 planscher. Pris 40 öre.

XIX—XXII. **Bilder från vår Tamulmission:**

I. Missionsfältet. Med 14 planscher och 2 kartor. Pris 25 öre.
II. Madura. Med 10 planscher. Pris 25 öre.
III. Puducotah. Med 9 planscher o. 2 planritningar. Pris 25 öre.
IV. Aneikadu. Med 5 planscher och 1 karta. Pris 15 öre.

XXIII. **1706—1906.** Tamulmissionens 200-årsminne. Med 8 planscher. Pris 20 öre.

XXIV. **Intryck från en visitationsresa till Sydafrika och Sydindien.** Af *Hj. Danell.* Med 16 illustrationer. Pris 25 öre.

XXV. **Zulufolket och Zulumissionen,** af *A. Liljestrand* och *K. Hallendorff.* Med 20 illustrationer. Pris 30 öre.

XXVI. **Ur lifvet på missionsfältet i Sydafrika,** af *Josef* och *Elisabeth Sandström.* Pris 25 öre.

Skrifterna rekvireras hos **Sv. Kyrkans Missionstidnings Expedition, Uppsala,** eller genom bokhandeln.

Uppsala 1908. K. W. Appelbergs Boktryckeri.